

- 46 oblatum — adomány
 47 kapitális — tőke
 48 interes — kamat
 49 defalcatio — tagolás, törlesztés
 50 plánum — terv
 51 summarius extractus — rövid kivonat
 52 conficiál — készít, összeállít
 53 Überschlag — költségvetés
 54 renováció — javítás, tatarozás
 55 titulo remunerationis — fizetés címén
 56 perceptum — bevétel
 57 erogatio — kiadás
 58 pictor — festő
 59 corpus — test, itt: (orgona)szekrény
 60 venerabilis — tiszteletre méltó, nagyra becsült
 61 adnectál — hozzácsatol
 62 quietantia — nyugta, elismervény
 63 revízió — ellenőrzés
 64 taestimonialis levél — bizonyágtevő levél, bizonyítvány
 65 kurátor — gondnok
 66 clarissimus — igen jeles
 67 Kőrmötzi — Kőrmöczi János (1762—1836) ekkor az Unitárius Kollégium igazgatója volt.
 68 canonica portio — papi illeték, javadalom
 69 in defectu — azon fogyatkozás (szegénység) miatt
 70 tentum — birtok
 71 taxa — díj, illeték
 72 recognitionalis — elismerő (levél)
 73 frusti — darab(ok)
 74 Főconsistorium — Főtanács

REZI ELEK

ADATOK A MANCHESTERI UNITARIAN COLLEGE — UNITÁRIUS TEOLÓGIAI FŐISKOLA — TÖRTÉNETÉHEZ

A manchesteri „Unitarian College“ — Unitárius Teológiai Főiskola — az angol unitárius egyház második lelkészképző intézete. Létesítése azt a hiányt kívánta pótolni, melyet a „Manchester New College“ néven ismert teológiai főiskola Londonba való költözése okozott 1853-ban, az erős unitárius hagyományokat ápoló Manchesterben és Észak-Angliában. A főiskola megalapítása „Unitarian Home Missionary Board“ — unitá-

rius belmissziói testület — néven 1854. május 31-én történt a manchesteri Cross Street egyházközség tanácstermében, ahol 1786-ban a „Manchester New College“ intézetet is alapították.¹ Célkitűzése: belmissziói munkára alkalmas lelkészek képzése volt, akik az unitárius vallást egyszerű, közérthető módon hirdetik a nép körében. A kiképzés ideje négy évre terjedt.

Az intézet alapítója és első igazgatója John Relly Beard, manchesteri lelkész volt, a 19. század unitarizmusának kiemelkedő személyisége.² Utóda William Gaskell, a Cross Street-i egyházközség lelkésze, az ismert Elizabeth Gaskell író nő férje.

A főiskola neve többször változott. 1865-ben „Unitarian Home Missionary House“-nak, 1889-ben „Unitarian Home Missionary College“-nak nevezték el; 1925-ben kapta végleges nevét: „Unitarian College, Manchester“. 1854-től 1904-ig a főiskolának nem volt önálló épülete, ezért nevezte Mortimer Rowe ezt az időt az „otthontalanság időszakának“.³ Alapításának 50. évfordulójára, önkéntes adakozásból a város egyik legszebb részében, a Victoria Park-ban, „Summerville“ néven ismert impozáns épületet vásároltak, melyet a szükséges átalakítások után 1905. október 12-én vették használatba.

1904. május 5-én alakult meg a manchesteri Victoria egyetem teológiai fakultása. Az unitárius főiskola az észak-angliai protestáns teológiai intézetekkel együtt ott volt az alapítók között és annak napjainkig társulati tagja.⁴ Jellemző a fakultás teológiai orientációjára, hogy tanárokat és hallgatókat semmilyen hitvallás aláírására nem kötelezi; szabad szelleme lehetővé teszi, hogy az unitárius hallgatók is előadásokat hallgathassanak és tudományos fokozatot szerezhessenek. 1927-ben a főiskola hivatalosan elismert bentlakása lett az egyetemnek, eszerint egyetemi hallgatók is lakhattak az intézetben. A teológiai fakultással való szoros kapcsolat hozzájárult az unitárius főiskola akadémiai státusának emeléséhez.

A manchesteri teológiai főiskola „habár kezdetben inkább a gyakorlati teológia és lelkészképzés felé orientálódott, és egy időben úgy tekintették, mint az unitarizmus népfőiskoláját, mégis, akárcsak az oxfordi Manchester College, mindig arra törekedett, hogy fenntartsa az oktatás akadémiai szintjét“⁵. Tanárai közül számosan, elismert nagy teológusok, mint pl. Alexander Gordon, Sydney H. Mellone, Herbert McLachlan, Raymond R. Holt, Fred Kenworthy, Arthur J. Long, akiknek tudományos munkássága emelte az intézet hírnevét.

1911-ben Emillia Sharpe, édesapja Samuel Sharpe a főiskola volt elnöke és lelkes támogatója emlékére, évi 110 font sterling összegű ösztöndíj alapot létesített lelkészi pályára készülő magyar unitárius ifjak részére.⁶ Célja az volt, hogy a főiskola keretében alkalmat nyújtson lelkészjelöltjeinknek teológiai és tudományos készségük emelésére, valamint a két egyház közötti kapcsolat erősítésére. Egyházi Főtanácsunk köszönettel fogadta az alapítványt, megállapítva, hogy „az alapítványtevőjét a mi egyszerű unitárius vallásunk és a tudomány iránti nagy lelkesedés vezeti“⁷.

Az első, akit az Egyházi Képviselő Tanács 1914-ben kijelölt a Sharpe ösztöndíjra Sigmond József lelkészjelölt volt, ő azonban az első világháború kitörése miatt nem vehette azt igénybe.⁸ Az ösztöndíj első élvezője Lőrinczi Dénes lelkészjelölt volt 1921-ben.

A manchesteri főiskolán a következő lelkészjelöltek tanultak:

Kiss Sándor 1906—1907
Benczédi Pál 1907—1908
Lőrinczi Dénes 1921—1923
Máthé Zsigmond 1923—1925
Fülöp Zoltán 1925—1927
Ekárt Andor 1927—1929
Rostás Dénes 1929—1931
Pethó István 1931—1932
Darkó Béla 1932—1934
Gálfi Elek 1934—1936
Nagy Zoltán 1936—1938
Benedek Gyula 1938—1940
Nagy Ferenc 1973
Rezi Elek 1985

1984 gyökeres változást jelentett a főiskola életében. Az ökumenikus szellem és a szabadelvű teológiai szemlélet hatására a manchesteri és az észak-angliai protestáns teológiai intézetek: a metodista Hartley Victoria College⁹, a baptista Northern Baptist College¹⁰, a református Northern College¹¹, az anglikán Northern Ordination Course¹² és az Unitarian College — egy közös lelkészképző intézetet létesítettek, Northern Federation for Training in Ministry“ elnevezéssel. Az új intézet „Luther King House“ néven a volt baptista teológiai főiskola épületében kapott helyet, melyben 66 egyszobás tanuló-háló, 14 családi lakrész a házas hallgatóknak, könyvtár, előadótermek, társalgó, sportterem, étkezde állnak a hallgatók rendelkezésére.¹³

A közös teológiai intézet ünnepélyes megnyitása 1984. október 6-án volt a manchesteri egyetem St. Peter House templomában.¹⁴ Az istentisztelet áhítati részét Arthur J. Long, a Unitarian College igazgatója vezette, az egyházi beszédet dr. Lesslie Newbiggin tartotta¹⁵. Ezt követően az alapító teológiai főiskolák főhatóságainak képviselői, köztük Dudley Richards a Unitarian College elnöke, aláírták az új intézet alapítási okiratát. Végül az alapító főiskolák tradíciójukat kifejező szimbolikus ajánlékot adományoztak az új főiskolának. Az unitáriusok Joseph Priestley domborművét adományozták — Wedgwood híres művész alkotása a 18. században —, kifejezve a nagy teológus és szabadelvű kereszténység hitelveihez való ragaszkodásukat.

Az unitárius főiskola az 1984—85. tanévben a régi helyén működött, mivel épületét még nem tudták értékesíteni. A Főtanács 1984. március 21-i gyűlésén hozzájárult az épület eladásához, de ez csak 1985 tavaszán valósult meg. Az épület eladásából befolyt pénz egy részét a közös intézet kapta, a másik részét épület vásárlására fordítják, ahová unitárius szellemi központot terveznek „William Gaskell House“ néven, a Manchester és környéki unitáriusok részére.

Az 1984—85. tanévzáró ünnepélyét is a régi épületben tartották. Arthur J. Long igazgató és Denise Boyd lelkész, meghívott ünnepi prédikátor, méltatták a Unitarian College-nak a lelkészképzés terén kifejtett jelentős szolgálatát és jövőbeli reményteljes szerepét a közös intézetben. Egyben állást foglaltak az új intézet megalapításának szükségessége mellett.¹⁶

1985. augusztus 10-én történt meg az elválás a régi épülettől, amely 80 esztendeig volt a főiskola otthona.¹⁷ Az ünnepélyen Arthur J. Long igazgató és John Allerton lelkész értékelték az eltelt nyolc évtized eredményeit, kiemelve, hogy a Unitarian College az új körülmények között is továbbszolgálja az unitárius vallás és egyház ügyét. Az ünnepély végén tanárok és hallgatók fogadalmat tettek hogy a főiskola nemes hagyományait ápolni fogják, és vezéreszméihez — igazság, szabadság, valóság — hűségesek maradnak. A különböző vallási hagyományokat képviselő intézetek tagjaival pedig együttműködnek Istenországát, és az egység szellemét a béke kötelékében.¹⁸

1985. október 3-án volt az új intézet második tanévének megnyitása, melyen a dolgozat írója is jelen volt. Az ünnepélyen örömét fejezte ki, hogy a főiskola régi épületében az utolsó, és az új épületében pedig az első hallgató lehetett a romániai unitárius egyház részéről.

A közös intézet feladata a lelkésznevelés és teológiai továbbképzés. Kormányzó testülete a Tanács; tagjai az alapító teológiai főiskolák igazgatói, az érdekelt felekezetek 3—3 képviselője és 1—1 teológiai hallgatója, valamint a Tanács által választandó 8 személy. Az intézet elnökét a Tanács jelöli ki a felekezetek képviselői közül, rotációs alapon, három évre.¹⁹ Jelenlegi elnöke a református dr. R. J. McKelvey. Az intézet nem jelenti az alapító protestáns felekezetek asszimilációját. Mindenik felekezetnek külön igazgatója van és tanárait is maguk választják. A lelkészképzés a felekezetek hitvallásai és hagyományai alapján folyik. Egyes tárgyakat, mint pl. liturgia, vallástörténet, az összes hallgatók együtt hallgatják. A közös előadások, a reggeli és esti áhítatok alkalmat nyújtanak a hallgatóknak egymás megismerésére, a testvéri viszony ápolására, valamint a lelkészképzés új módszereinek és útjainak kutatására.

Az alapító teológiai főiskolák könyvtárainak egy része az új intézet könyvtárában kapott helyet, a másik részét a „John Rylands“ egyetemi könyvtárban helyezték el.

Az unitárius teológiai hallgatók lelkészképzése változatlanul kettős célt követ: elméletit és gyakorlatit. A közös intézetben a hallgatók előtt széleskörű lehetőségek és alkalmak állnak a teológiai ismeretek és gyakorlat szerzésére. A lelkészképzés az unitárius főiskola, a manchesteri egyetem teológiai fakultása és a közös intézet tantervét követi.

Az unitárius főiskola 1984—85 évi tantervében a következő tárgyak szerepeltek: unitárius rendszeres teológia, a jelenkori keresztény teológia, összehasonlító vallástudomány, unitárius egyháztörténet, szónoklat-tan és lelkipásztori gondozástan. A gyakorlati képzés keretében a reggeli és esti áhítatot a hallgatók felváltva végezték. A szónoklati órákon a hallgatók és tanárok prédikáltak. A hallgatók minden vasárnap szószéki szolgálatot végeztek a manchesteri és környékén levő unitárius gyülekezetekben. A nyári vakáció alatt lelkipásztori gondozást és vallásoktatást gyakoroltak a különböző egyházközségekben. A szép és helyes beszédre és előadásra az angol filológiai társaság által kinevezett professzor tanította a hallgatókat.

Az 1984—85. tanévben az unitárius főiskola elnöke Dudley Richards lelkész; igazgatója Arthur J. Long, aki a Victoria egyetem teológiai fakultásán és a közös intézetben is tanított; tanárai voltak: John A. Midgley, Denise Boyd és Lesley Talbot.

A lelkeszi oklevélhez szükséges tudományos fokozatot a hallgatók a teológiai fakultáson szerzik meg, felekezeti különbség nélkül mindenkire kötelező tanterv szerint. Az ún. „B. D.“ (Degree of Bachelor of Divinity) fokozat megszerzéséhez a következő tárgyakat kell hallgatni és azokból vizsgát tenni: keresztény etika, jelenkori keresztény teológia, Ó- és Újszövetség, vallásfilozófia, összehasonlító vallástudomány és egyháztörténelem.²⁰

Szükségesnek tartom megemlíteni, hogy 1976 óta az unitárius főiskola „UCM-News“ címen évente értesítőt jelentet meg a teológia, lelkészképzés és az intézet tárgyköréből. Szerkesztője a mindenkori igazgató. A hallgatók „Stirrings“ néven évente adnak ki egy emlékfüzetet, mely érdeklődésüket és problémáikat tükrözi.

A manchesteri unitárius teológiai főiskola eredményekben gazdag múltja és elismerést érdemlő jelene reményteljes biztosítékot jelent a jövőre nézve is. Meggyőződésünk, hogy ez a főiskola a közös teológiai intézet keretében is az marad, ami volt: az unitárius kereszténység és szabadelvű vallás egyik bölcsője.

JEGYZETEK

¹ Long, J. Arthur: *UCM A Historical Sketch. Unitarian College, Manchester.* Bulletin of News and Views. 1 September 1984. 2.

² Beard, John Relly, unitárius lelkész, író, fordító, a „Christian Teacher“ c. lap szerkesztője. Lásd: McLachlan, Herbert: *The Unitarian Home Missionary College. 1854—1914. Its Foundation and Development.* London, 1915. 21—22.

³ Rowe, Mortimer: *A Centenary Address.* June 29th, 1954. UCM. 3.

⁴ McLachlan, H.: i.m. 86.

⁵ Long, J. A.: i.m. 2.

⁶ Sharpe, Samuel (1799—1881) író, bibliafordító, egyiptológus, a *The History of Egypt* c. munka szerzője. Elnöke volt a Brit és Külföldi Unitárius Társulatnak. Lásd: Caster, George: *Unitarian Biographical Dictionary.* London, 1902. 117.

⁷ *Az Unitárius Egyház Főtanácsának jegyzőkönyve.* Kolozsvár, 1911. 41—45.

⁸ McLachlan, H.: i.m. 176.

⁹ Sir William Hartley alapította 1881-ben.

¹⁰ A leeds-i Rawdon College és a manchesteri Baptista College egyesítéséből 1964-ben létesült.

¹¹ A bradfordi, nottinghami és bristoli teológiai főiskolák egyesüléséből jött létre 1968-ban.

¹² 1970-ben alapították.

¹³ The Northern Baptist College Prospectus, 2.

¹⁴ Order of Worship on the occasion of the inauguration of the Northern Federation for Training in Ministry. Saturday 6th October, 1984, Manchester. A megnyitó ünnepély műsorfüzete.

¹⁵ Methodist Recorder. October 11: *Federation formed* c. névtelen cikk.

¹⁶ UCM — Valedictory Service. Manchester, June 25th, 1985. Műsorfüzet.

¹⁷ UCM Gardn Party. „Farewell to Summerville“. Thanksgiving for 80 Years' Work at Victoria Park and Dedication for Continuing Witness at Luther King House.

¹⁸ A fogadalom szövege: „Where the Spirit of the Lord, there is liberty... As Many as are led by the Spirit of God, They are the sons of God... Behold

how pleasant it is for brethren to dwell together in unity. We covenant together this day worthily to maintain the traditions of the College, dedicated to truth, liberty and religion, and to the promotion of sound learning. We further pledge ourselves, so far as in us lies, to walk together with our friends and companions of other traditions with whom we now share the work of the Kingdom, in all the ways of God known to us, or to be made known to us, endeavouring always to maintain the unity of the Spirit in the bond of peace.

May the blessing of God be upon us all. May his truth direct us and his love sustain us, and may he preserve our going out and coming in, from this time forth even for evermore. Amen."

¹⁹ The Constitution of the Northern Federation for Training in Ministry as redrafted by the interim Council at its meeting on June 21st, 1984. 3—4 (gépelt példány).

²⁰ *University of Manchester, Handbook. Faculty of Theology. Session 1985—86.* 29.

BALÁZS FERENC*

HARCOS EMBER BÉKESSÉGE

Mt 5, 23—24

Amikor Jézus valami mélyértelmű igazságot akart kifejezni, kis történetkéket, szemléletes leírásokat keresett, amelyekkel igazságait a hallgatók elé mintegy lerajzolhassa. A szavakból alakokat formált, a gondolatokat képekké alakította; egészen megelevenítette az igazságot, úgy hogy azok az emberszívekbe már nem mint holtta merevedett szavak, hanem mint eleven valóságok vonulhattak be.

Az emberek nem csak hallották, hanem látták is az igazságokat. Szemük előtt lejátszódtak, megtörténtek a gondolatok, a szeretetet a meleg tekintet képviselte, a békességet a nyugodt, boldog arc s ezeknek találkozásai, a nagy összeütközések, összekapcsolódások, amiket a filozófusok csak kimért szavakban tudnak megrögzíteni úgy jelentek meg Jézus ajakán, mint életből kiszakított, ellesett, eleven képek. Ezért tudott Jézus súlyos igazságokat olyan könnyen megérthetőkké tenni. Ezért lett megértett igazság minden, amit ő ajkára vett.

Amikor a fölolvastott bibliai mondást Jézus a hegyen összegyűlt sokaságnak elmondotta, a szemek előtt körülbelül ez a kép rajzolódhatott ki:

— Valaki elindul az oltár felé; viszi az ajándékait. Meggörnyedt, rövid léptekkel megy; ajándékai súlyosak. Az ajándékok mindig súlyosak. Ha nehéz fémből készült áldozati tárgyért visz valaki az oltárra, az is súlyos. Ha csak egy pár gerlét, kis hófehér, szelid gerlét visz valaki, az is nehéz, mert az elválás néha még a könnycseppet is ólomsúlyossá teszi. S ha valaki semmi egyebet nem visz, mint szívében egy megbánt vétket, egy jóvátett hibát, egy megkönnyezett rossz szót, talán az a legnehezebb. Csak a tiszta szív könnyű. De a tiszta szívet nem szokták ajándékba vinni; a tiszta szívet nem lehet elajándékozni.

Valaki lassan, meggörnyedt háttal cipeli ajándékait az oltár elé. Hosszú, nagyon hosszú az út. Gyakran megáll, hogy megpihenjen. De egyszer megérkezik.

Az a valaki, aki ilyen súlyos ajándékot cipel Istennek áldozattételre, mielőtt rászánta volna magát az útra: számot vetett önmagával. Megvizsgálta lelkét, gondolatait, azokat, amik már csak voltak és azokat, amik még csak alig fölfakadtak. Számot vetett önmagával, mert meg akarta tudni, hogy szabad-e neki Istenéhez közeledni.

* Volt mészakői lelkész.

Ha lett volna szívében csak egy akkorányi folt, amekkora a falevél a vizen, ha csak egy akkora bűnös érzés feketéllett volna a szíve rejtékében, mint amekkora a kis bogár a lámpaüvegen: nem jött volna az Isten elé áldozattételre. Nem szabadott volna jönnie.

De tiszta volt a szíve, nem akadt benne semmi bűn, ami visszatartotta volna. Elhozhatta ajándékait, hogy az oltárra tegye áldozattételre.

Fölmegy az oltár lépcsőjén és megáll az ajándékokkal. A szíve már készen áll arra, hogy megfakadjon és Istent keresse, de akkor eszébe jut valami. S erre bezárja a szívét, ami már-már megnyílt; visszafojtja a megindult zsoltárt, amely már reszketett a mellében s leteszi az ajándékait az oltár lépcsőjére. És megindul visszafelé.

Ennek az embernek az jutott eszébe, hogy valakit ott hagyott a szülőfalujában, akinek panasza volt ellene s akit elfelejtett megbékíteni. És azért indult vissza, hogy megbékítse ezt az embert. Addig nem ajánlhatja föl az Istennek ajándékait, míg meg nem békíti embertársát.

Pedig az az ember, aki most lehorgasztott fejjel visszafelé tart, nem volt hibás abban, hogy embertársát megsértette. Ő benne csöppnyi rosszakarát sem volt. És mégis visszamegy, hogy megbékítse a panaszosát! Mert úgy érzi, hogy nem állhat meg bátorságosan Isten előtt addig, amíg nincs mindenkivel békességben. Úgy érzi, hogy békesség nélkül képmutatás és öncsalás az áldozattétele Isten előtt! Ezért megy vissza. Megy lehajtott fővel, csendesén. Alázatosan, mindent eltűrően. De az arcán látszik, hogy ajándékait az oltáron hagyta és azért még vissza fog térni, egészen tiszta szívvel, a megbékített barát áldásával.

Ilyenformán rajzolódhatott ki a kép a hegyen a haligatóság lelkében, míg Jézus Istenről és az emberek közötti békességről beszélt. Így érthették meg Jézus szavait.

Azt mondják, hogy a harc minden haladásnak szülőoka, hogy az élőlények között dúló küzdelem váltja ki a fejlődést. Aratnia kell a halálnak, hogy megdicsőülhessen az élet. Kellenek a nagy kataklizmák, forrongások, békétlenségek, elégedetlenségek, hogy sebesebben ömöljék a vér az erekben s a forró vér megérlelje a nagy tettet kiváltó akaratot. Azt mondják, hogy a világot az éhség és a szerelem vezeti, ez a két örök, betölthetetlen úr, ez a két nagy kielégületlenség, ez a két nagy békétlenség. Azt mondják, hogy az eltikkadó ember keresi a forrásokat, nem az, aki már eloltotta a szomjúságát. Azt mondják, hogy a világot nem a harmónia, hanem a disszharmonia kergeti haladásba.

És azt mondják, hogy az Istent nem a kielégült, jóllakott, biztonságban nyugvó ember találta meg, hanem az, aki remegve menekült a reásújtó veszedelmek elől, aki többet látott az eget hasító villámlásban vakító fénysávnál s térdrehullott, mikor végigrohant a pusztító szélvész a hegyek között. Azt mondják, hogy Istent sem a mindent elcsitító békében találta meg az ember, hanem a nagy békétlenségben, a félelemben és a többetvárásban.

Ezt mondják a múlttól és ezt tapasztalhatjuk a jelenben is. A megelégedettség nem lendíti az embert egy lépéssel sem tovább a haladás útjában. Ha nem sarkalják a rászűyösödő szükségek, a verseny, az egyéni becsvágás; ha lehajtja mindenki a fejét alázatosságban s nem emeli föl magasabbra, mint a többiek, nincs haladás; nincsenek megtalált istenek!

Ezt mondják, s ha ezeket a gondolatokat Jézus venné ajkára, mi újra meglátnók megjelenítve, kiformalódva.

Látnók, hogy az az ember, aki az elébb meggörnyedve cipelte az ajándékait, fellép az oltár elé, de nem ejti le a fejét a mellére, amikor belédöbben a gondolat: a kibékítetlen jóbarát. Sőt, ez a gondolat nem is jut el a tudatába. Benne nem támadhatnak ilyenféle gondolatok, mert ő nem kívánja a békességet olyan mindent-odaadó, térdrehulló kívánással; ő találkozni tud Istenével akkor is, amikor haragos indulatok háborognak a lelkében.

Fellép az oltárra és kitárja két kezét. És szavak röppennek el ajkáról, amiket meleg vérben áztatott meg, szíve meleg vérében. S az imája hörgő átkozódás. Bosszúvágó. Fölülkerekedés. Ő tud beszélni Istenével megbékítetlen szívvel is!

Íme, két egészen ellentétes, különböző kép. Az egyik az, amit a körülöttünk, bennünk folyó életből másoltunk. És a másik az, amit Jézus kíván tőlünk. Amit meg kellene valósítanunk. S amit olyan nehéz megvalósítani.

A vallásalapítóknak, erkölcsújítóknak az érdemük sohasem abban rejlik, hogy a meglévő állapotokat szentesítették. A nagy emberek soha sincsenek megelégedve a meglévő állapotokkal; talán éppen ez az, ami őket újításra kényszeríti. S legtöbbször ez az újítás annyira ellentétben áll a megszokott régi életmóddal; annyi megrögzött régi szokást kell leküzdenie a követőknek az új életmód elfogadása esetén, amennyire nem képesek, amit nem tudnak megtenni. De a reformátor mégis követeli ezt; követeli az újjászületést, a lélek mássá alakítását akkor, ha a régi lélek nem illeszkedhetik bele az új viszonyokba. Követeli természetünk némely vonásainak kíméletlen elnyomását; megtagadását néha hozzánk tapadt akaratoknak; követeli ezt, mert az ő magasabb életszemlélete csak ilyen módon teljesezhetik ki. Ha látja, hogy a múltban a fejlődést vér és pusztulás jelezte, s érzi, hogy ez méltatlan az emberhez, akkor követeli a békét, annak ellenére, hogy bennünk megvannak a harcok tulajdonságok. Követeli ezek lebírását, hogy a fejlődés új útja ne fájdalom- és szenvedéskövekkel legyen kirakva, hanem emberszeretettel és megértéssel. Ha látja, hogy az a pillanat, amelyben Isten képe először merült föl az ember lelkében nyugtalan és forrongó pillanat volt, tele rejtett veszedelmekkel, megnyíló örvényekkel; ha látja, hogy az ember Istenhez eddig csak félelem és halálos veszedelem között menekült, s érzi, hogy ez is méltatlan az új emberhez: követeli, hogy Istent találjuk meg a csendes órákban, a harcok elültekor, a szenvedélyességek lecsillapulásakor is, annak ellenére, hogy bennünk eddig a vágy Isten keresésére csak a föltornyosuló veszedelmek előtt, vagy a nyugtalankodó élet hullámhegyeinek a hátán fakadott föl. Követelheti, hogy békés, boldog, megnyugtató szívvel is keressük és megtaláljuk Istent. Mert az új élet, amelyet ő maga elé terített, mint tervrajzot s amely szerint akarja átalakítani a mi életünket: csak így valósulhat meg.

Jézus kívánta természetünk gyökeres megjavítását! Jézus azt követelte tőlünk, hogy változzunk meg: cseréljük fel magunkban a harcós embert emberszeretettel és a remegve Istent keresőt Isten-szeretettel. Jézus követelte ezt tőlünk!

Elmondhatott volna a hegyen hallgató sokaságnak egyet-mást a múlt történetéből is. Beszélhetett volna arról az áldozó emberről, akit erős, nagy haragja vitt Istenhez és akinek imája átok volt, s akiben mindezek mellett is élő, eleven hit élt. De nem akart róla beszélni. Szemé-

ből már kiestek ezek a képek, már nem tud ezekről a dolgokról. Már nem látja ezt az embert, csak azt, akit látni akar, azt a tiszta szívű, nyugodalmas, csendes lelket, aki görnyedten cipeli ajándékait áldozattételre, de nem mer Istene előtt megállani akkor, amikor eszébe jut a jóvátételten hiba, a megharagított jóbarát. Jézus már csak ezt az embert látja. Ezt állítja hallgatói elé.

Akiknek fülei vannak a hallásra: meghallják. Akiknek szemei vannak a látásra: meglátják. S akiknek erejük van a követésre: követik őt.

Jézus álláspontja egy lépés a haladás felé. Lesznek, akik követik őt. Lesznek küzdő emberek: békességre vágyók. Embertársaikat szeretők. Akik megállanak az imádkozásban, amikor eszükbe jut, hogy a szívük mélyén békétlenség van. Akik csak úgy emelik föl a szemüket Istenhez, ha bátran nézhetnek a mások szemébe is, csak úgy közelednek az Istenhez, ha teljes békesség lakik a szívükben. Ámen.

TÖRÖK ÁRON

ISTENTŐL GYŐZEDELMEZ NYERÜNK

Zsolt 60,14a

Hosszú, zord tél után, sok-sok várakozás nyomán, ránk ragyog Isten áldott tavaszi napja. A hosszú tél próbára teszi testünket-lelkünket. Olykor-olykor még aggodalmaskodunk is: vajon nem feledkezett-e meg rólunk Isten? Nem akar-e tavasz nélkül hagyni, megfosztani attól a drága indíttatástól, megújuló hittől és reménységtől, életörömtől, melylyel minden tavasz érkezésével meg szokta ajándékozni gyermekeit?

S most, húsvét áldott reggelén, restelkedve valljuk be, hogy mennyire indokolatlanok voltak aggodalmaink, bizonyítván kishitűségünket. Isten a világot átható intézkedéseivel nem siet és nem késik, s mégis mindenható elérkezik. Amibe kételkedtünk, ami után annyit vágyódtunk, itt áll előttünk. Indul az élet erdőn, mezőn, fűben, fában, virágban; indul az élet kertek alján, a rög alatt és a barázdákban! Munkás kezek, munkás életek a tavaszi szélben és fényben nekilendülnek, hogy teljesítsék Isten tervét, szívünk hálától dobban s halljuk a pacsirta dicsérő énekét. Mi más volna ez mint nagy győzelem Isten által. A tavasz győzelme a tél felett, az élet győzelme a halál felett! Bizonyosság afelől, hogy Istennel győzedelmet nyerünk.

Közel kétezer esztendővel ezelőtt egyszerűcsak feltűnt a vágyó lelkek életégén Jézus, mint sugárzó tavaszi nap, hogy mélységes istenhitével, szelíd jóságával, felebaráti szeretetről és békességről szóló prédikációjával, tisztult istenfogalmával fényt, melegséget, életkedvet árásson azok szívébe, lelkébe és életébe, akik addig dideregve fáztak s kedvetlenül vonszolták a nagyok által megvetett, jogaitól megfosztott, nyomorúságos

életük minden terhét. Megérkezett a tavasz, Isten által a nagy győzelem, hogy áttüzesítse a sáppadt arcokat, s az élet igazi céljára és értelmére ébressze a tétován bizonytalankodókat, a céltalanul bolyongókat. Isteni küldetéséből világot és embert, gondolatot és lélekformáló erőt sugárzott minden megnyilatkozása és egész próféta tevékenysége; nem kevésbé pedig győtrő, nehéz helyzetekben tanúsított magatartása szent bizonyossága volt annak a törhetetlen hitnek és meggyőződésnek, melyet a zsoltár így fejez ki: „Istennel győzedelmet nyerünk“.

Jézusra vonatkoztatva a zsoltáros lélek vallomását mint tanúbizonyítást kell megemlítenünk azt a tényt, hogy a Golgotán felállított nagypénteki kereszt nem jelentette a végleges megsemmisülést; a szomorú, szívet-lelket rázó tragédiával nem „végeztetett“ el minden, mint ahogy azt egyesek várták és remélték. Ellenkezőleg: megszületett *húsvét* s létrejött ezzel egyidőben a világon eladdig páratlan győzelem: a jézusi eszmék és tanítások diadala! Ha ez nem így történik, mi ma nem vagyunk itt. Nem zeng ajkunkon a zsoltár, a húsvéti diadalének, s keresztény templomokban ma nem hangzik a húsvéti evangélium. A jézusi életeszmék győzelmének éppen a mi mai ittlétünk az egyik legdöntőbb bizonyítéka. Az az ünnepi sorakozó, melyen nem azon vitázunk, hogy az első húsvét reggelén történt-e csoda vagy nem; kikelt-e a sziklasírból életünk nagy tanítómestere vagy nem, hanem ehelyett boldogan ünnepelejük az eszmék győzelmét, mert szívünk-lelkünk éhezi és szomjúhozza, elkerülhetetlenül szükségét érzi mindannak ma is, amiért hajdan Jézus élt, túrva és szenvedve tanított, s amiért a golgotai kereszt — hősként — visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Az ő tanításai ui. nem vesztették el időszerűségüket kétezer esztendő után sem. Azoknak fényét, hatóerejét nem koptatta le, nem semmisítette meg az évszázadok zúgó, haragos vihara. A jézusi eszmék győzelmének örömét nem fojtotta el az idő, az ma is sugárzik a lelkek mélyén, mert Isten adta ezt a győzedelmet és Isten vigyáz erre a tiszta húsvéti örömeire is. Azt minden évben megújítja és megerősíti gyermekeiben, hogy megszépítse életüket, megszilárdítsa hitünket, elmélyítse szeretetünket, kiszélesítse jóakarunkat, s a békességesen fejlődő, tökéletességre hivatott emberi élet szolgálatába állítson.

Percig sem feledhetjük azonban, hogy mindezt csak akkor cselekedheti velünk Isten húsvét áldott ünnepén, ha mi fenntartás nélkül alávetjük életünket az Ő szent akaratának, s csak olyan mértékben várjuk a győzelmet, amilyen mértékben engedjük, hogy a jézusi tanítások: a jóság, szeretet, könyörületesség, megbocsátó készség, békesség a maguk szellemével eluralják egész valónkat. Nehéz feladat? Nehéz szerep? Minden bizonnyal nem könnyű, de nem lehetetlen, s annak betöltése feltétlen szükségszerű ma is. Mert jóllehet sokat változott Jézus óta az emberi élet, új és új szemléletek és igények, életlátások és eszmék születtek, buktak meg vagy győzedelmeskedtek a maguk módján és eszközeivel, de ma is áll a tétel: gonoszságot, gyűlöletet és háborúságot támasztva nem töltheti be isteni rendeltetését a legkisebb közösség vagy társadalmi forma sem. Időtálló győzedelmet csak az emberi jótulajdonosságok, a hamisítatlan lelki és szellemi értékek arathatnak ma is.

Éppen ezért, amikor egyfelől lelkünk örömtől telítve boldogan ünnepelej, másfelől felelősségünk teljes tudatában kell számolnunk azzal, hogy Isten általi győzelem nem magától adatik nekünk. Annak súlyos,

nagy ára van. S bár ez az ár erőinkhez és adottságainkhoz van mérve, mégsem mondhatjuk azt, hogy teljesen mindegy, vagy egészen egyre megy. Jézus, a mi példaképünk, ezerszer nézett a gonosz szemébe s megmaradt jónak. Minket egy-két eset is olyan könnyen megingat. Jézus találkozott az ármánykodó gyűlölettel és kitartott a szeretet mellett. Jézust próbára tette sajátos helyzetében az élet, és minden próbát dicsőségesen állott ki. Mi olyan könnyen állunk a gyűlölet szolgálatába és oly hamar megrendülünk az életpróbák súlya alatt. Pedig csak annyival vagyunk kisebbek Jézusnál, amennyivel kisebbek feladataink is ebben a tekintetben.

Annak a keresztyény embernek lesz a legszebb, legmagasztosabb és legboldogítóbb húsvétja, aki komolyan számolva méri fel ezt, s aztán boldogan, önfeledten adja bele testi és lelki tehetségeit az Isten akarata szerinti élet szolgálatába, mondván: Uram! Én keresem és cselekszem a jót; vágyom a szeretetre és igyekszem valósítani azt; imádkozom és dolgozom a földi békességért és jóakaratéért. Engedd hát hinnem rendületlenül, hogy így az én egyszerű életem is, általad és veled, győzedelmet nyer! Amen.

SZÉN SÁNDOR

A TISZTA LELKIISMERET SZERINTI ÉLET

ApCsel 24,16

Úgy szöknek az évek, mint a tűnő álom, suhanó madárként szállnak az esztendők. Szinte észrevétlenül a bölcsőben szendergő gyermekből ifjú lesz, s a bölcső fölé hajoló édesapából fehérhajú nagyapó. Rohan az idő szekere, viszi életünket magával, és még a nagy állomásoknál sem áll meg. Az időnek nincsen pályaudvara, állomása, ahonnan kiindul s ahová visszatér, a végtelenségből jön és a végtelenségbe megy. Ilyet csak mi emberek ismerünk, akik bár együtt haladunk vele, mégis, ha csupán gondolatban is, de meg-megállunk, belemerülünk a múlt emlékeibe vagy a jövőtöt fürkesszük, s ilyenkor mondjuk, nem érezzük az időt.

Minden évkezdés egy-egy állomást jelöl az ember életében, ahonnan egyszerre visszatekintünk és előrenézünk. Lelkünk felölti a mitológiai Janusz-arcot. Bennünk a múlt, jelen és jövő összeállkozik. Eletre kelnek a tovatűnt esztendő 365 napjának küzdelmei, álmatlan éjszakáinak vívódásai, beteljesült vagy tüneménynek bizonyult álmai, elért vagy meghiúsult vágyai, törekvések, sikerek és bukások, örömök, felemelő pillanatok, szenvedés, fájdalom, bánat, szomorúság, keserűség, gyász, gondtalan és aggodalmas órák, derűs vagy borúlátó napok.

És ugyanígy vagyunk a jövővel is, mely a maga eljövendő titkaival, reményeivel, terveivel, boldogság-álmaival, céljaival, virágzó tavaszával megmozgatja képzeletünket, szeretnénk megtudni, hogy milyen lesz az ismeretlen holnap. Az emberben ilyenkor mindig két oldala van az életnek és időnek.

Arra ami volt, ami elmúlt, olykor fájó szívvel, máskor pedig örömmel, mindent visszasíró lélekkel emlékezünk. De legyen bár fájdalmas a múltra való visszaemlékezés, vagy töltsse el szívünket az öröm, az új esztendőnek első vasárnapján, mégis mindannyiunk lelkét valamilyen különös nyugalom érzése hatja át. A templom áhítatában újra hallani véljük gondviselő Atyáknak azt az ismerős, simogató, biztató, halk és szelíd hangját, amellyel a tovatúnt esztendőben is szólott hozzánk, valahányszor segítségül hívtuk.

Egy esztendő az örökkévalóság homokóráján nem nagy idő, de az ember életében mégis jelentős távolság. A megtett és hátralévő életútnak egy-egy mérőföldje, összetevője. Valahányszor egy emberi életet akarunk kiértékelni, legyen az tudós vagy egyszerű halandó, az első, amit megállapítunk róla, hogy hány évet élt. Az emberi élet értékét azonban nem az évek száma szabja meg, hanem annak minősége. Érdeklődésünk középpontjában tehát ilyen értelemben nem az áll, hogy valaki hány évet élt, hanem az, hogy milyen életet élt. Milyen volt a magatartása, viszonyulása az élethez, munkájához, hivatásához, Istenhez és embertársaihoz. Az esztendő, mint egysége az emberi életkor időbeli felmérésének, csupán csak távolság, keret. Ennek nagysága, terjedelme nem tőlünk függ, Isten határozza ezt meg, ő méri ki mindenkinek. De azt, hogy ez a keret milyen képet zár magába, mit örökít meg az utókor számára, az már a mi alkotó és önmegvalósító munkánknak az eredménye. Így is mondhatnánk: ki-ki saját életének a művésze. Tőlünk függ, rajtunk áll vagy bukik, hogy életünkből lesz-e remekmű, vagy értéktelen marad. Ezeknek ismeretében kell hát útnak indulnunk ebben az esztendőben is. Mit tegyünk ennek érdekében? Erre felel nekünk az alapgondolatunkat képező apostoli életprogram: „Ebben gyakorolom pedig magamat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismeretem legyen az Isten és az emberek előtt mindenkor.“

Az esztendő első napján vajon mi más adhatna célratörőbb ösztönzést, ha nem éppen a felolvasott bibliai vers? Szükséges-e vajon egyáltalán magyarázni ezt az önmagában olyan beszédes, magasztos élethivatást, nemes célkitűzést, igaz keresztényi magatartást magában hordozó gondolatot? Lehet-e nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb emberi életet elképzelni, mint amikor az ember minden lépése, minden cselekedete, minden szava, minden gondolata, szívének minden érzése ebben az apostoli életprogramban teljesedik ki? Úgy élni, hogy mindenkor feddhetetlen lelkiismeretünk legyen Isten és az emberek előtt, micsoda magasrendű élet az ilyen!

Ha kimondunk egy szót, ha valamilyen tettet hajtunk végre, utána mindig észleljük ennek visszatükröződését önmagunkban. Szavaink, tetteink milyenségétől függően nyugodt vagy kellemetlen érzés támad bennünk. Minek az eredménye ez? Annak, hogy a belső bíró, a lelkiismeretünk nem alszik bennünk, normálisan működik. Százszor megtörténik, hogy a fordított eset áll fenn. A rosszat is éppen olyan természetességgel tesszük, mint más a jót. És ekkor van a nagy baj. Amikor ártal-

maink, sértéseink és egyéb rossz cselekedeteink nyomán hallgat bennünk minden, nem vádol, nem nyugtalanít, nem zavar semmi. Azt jelenti, hogy nem halljuk a lelkiismeret hangját, mely különben pontosan jelzi erkölcsi életünk legkisebb zavarait, rendellenességeit. Éppen ezért van szükség arra, hogy lelkiismeretünk mindig működőképes legyen. Hogyan tudjuk ezt biztosítani magunknak? Úgy, hogy naponként elvégezzük lelkiismeretünk ellenőrzését, egyszóval neveljük azt. Jó példa erre Franklin Benjámín, a nagy amerikai tudós módszere. Az életet, mint Istentől kapott drága ajándékot az önmaga és mások iránti legmesszebbmenő felelősség tudatában fogta fel. Ennek szellemében arra törekedett, hogy nap mint nap teljesebben élje meg élethivatását. Ezért naponta elkészítette lelkiismerete mérlegét. Naplót vezetett, melynek egyik oldalára a jótetteket, másikra mulasztásait, rossz cselekedeteit írta fel. Este egyenleget készített, s a következő nap már arra figyelt, hogy mit kell és mit nem szabad tennie.

Az esztendő első napján nekünk is jó példát szolgáltat az egykori tudós lelkiismeret vizsgálatának komolysága. Mögöttünk áll egy esztendő a maga teljes ismeretében, s előttünk az ismeretlen jövő. Készítünk mi is mérleget a múlttól, mi volt benne és mennyi volt benne a jó és a rossz, vigyük tovább az előbit, s igyekezzünk, hogy az utóbbi mind kisebb tért töltsön ki életünkben.

„A múlt emlékezete a jövőt szolgálja“ mondotta egy keresztény tudós. Igen, a múlt a maga felmérhetetlen tanulságaival a jövőt szolgálja. Nemcsak a példaképek élete, nemcsak a jóság, az emberség, hanem mintegy örök tiltásként a rosszindulat, háládatlanság, káröröm, harag, gyűlölet, irigység. Ezért kell visszaemlékeznünk a múltra, hogy tükrében megláthassuk igazi önmagunkat, életünk árnyékos oldalait, amikor alvó lelkiismerettel jártuk az élet útjait. Emlékezzünk hát és a megkezdett esztendőben lelkiismeretünk értékszűrőjén csak azokat a szavakat, cselekedeteket engedjük át, amelyek felemelik, építik, jobbá, igazabbá, és emberségesebbé teszik életünket, mert élni csak így érdemes. Törekedjünk ebben az esztendőben olyan életet élni, hogy mindig és minden körülmény között tiszta, nyugodt, botránkozás nélkül való lelkiismeretünk legyen Isten és az emberek előtt.

Azt mondja a közmondás: „Ha a vége jó, minden jó“. De vajon lehet-e a vég jó, ha már a kezdet rossz? Jó kell legyen a kezdet ahhoz, hogy jó lehessen a vég is. A futóversenyen is az indulás a legfontosabb. Aki rosszul indul, késve ér célba. Feddhetetlen lelkiismeretű életet mindenki képes élni, ha úgy dönt és döntését azonnal foganatosítja. A határozott döntés sohasem időszerűbb, mint ma, az esztendő első napján. Az élet különböző területén terveket készítenek, hogy minél eredményesebb legyen a munka. A vallásos ember életervét maga Jézus készítette el, és textusunkban Pál apostol erre hívja fel a figyelmünket. Ez az életterv egy egész életre nézve kötelezően érvényes. Tudatában vagyunk, hogy nem könnyű az igaz keresztényi élet, hogy nehéz embernek lenni. De boldogítson az a tudat, hogy nem vagyunk egyedül, velünk az Isten; van eszközünk: a vallás, a Biblia; van útmutatónk: Jézus, a próféták és apostolok; és van segítségünk: embertársaink, szüleink, nevelőink, hitvédő eleink példaképe, szelleme. Ha mindezeket igénybe vesz-

szük, akkor bizonyára sikerülni fog úgy élnünk az új esztendőben, hogy mindenkor botránkozás nélkül való lelkiismeretünk legyen Isten és az emberek előtt. Ámen.

A MEGBOCSÁTÁS

Mt 18, 21—22

A keresztény ember legszebb imádsága a Miatyánk. Bár rövid, mégis teljes az egész. Megvan benne mindaz, ami az imádkozó lelket kielégíti, megnyugtatja, felemeli. Valahányszor elmondjuk, valami különös nyugalom tölti el lelkünket.

Van azonban ebben az imádságban egy mondat, egy gondolat, ami felébreszti, megszólaltatja bennünk a lelkiismeret szavát, ha azt nem színből, hanem szívből, őszintén, igazán vesszük ajkunkra. Vajon nem dobban-e nagyobbat a szívünk, amikor kimondjuk: „És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek“? Azt hiszem sokszor van okunk, hogy ezt a kérést szorongva mondjuk el. Chrysostomos szerint, az őskeresztény egyházban a hívek sokszor ezt a részt kihagyták az Úri imádságból, mert attól féltek, ha ezt a feltételt nem tudták teljesíteni, bűnt követnek el a kéréssel is. Gyakran mi sem teljesítjük ezt a feltételt, csak élvezzük a megbocsátást anélkül, hogy mások iránt gyakorolnánk. Gondoljunk arra, hányszor bocsát meg Isten nekünk, hiszen lelkiismeretünk tiltása ellenére is megsértjük az Ő törvényeit és a jó helyett rosszat cselekszünk. És ahelyett, hogy a testvériség szellemében, békés egymásmellettségben élünk, egymás farkasának bizonyulunk. Isten mégis mindezeket atyai türelemmel nézi el, bocsátja meg nekünk. Csak bennünk emberekben nem lenne egy szemernyi jóindulat a megbocsátásra? S vajon miért? Talán azért, mert túlságosan önérzetesek vagyunk, hiú büszkeségből, vagy attól félünk, hogy megcsorbul a tekintélyünk, csökken emberi értékünk, ha a rosszat jóval viszonyozzuk, vagy talán igazságtalanok leszünk önmagunkkal szemben, ha a sérelmet megbocsátással és nem megtorlással fizetjük?! Ha így gondolkozunk, akkor ránk nézve is érvényes Jézus megállapítása: „Ha a ti igazságotok nem több az írástudók és farizeusok igazságánál, semmiképpen sem mehettek be a mennyeknek országába.“

Már pedig ez sokszor van így, mert az emberek nem egyszer fedkeznek meg, vagy kizárják magatartásukból a szív legdrágább gyöngyszemét: a megbocsátó szeretetet. Semmi sem igazolja ezt jobban, mint Jézusnak a gonosz szolgáról szóló és beszédem alapját képező példázata.

A király szolgáinak adósságát számba akarta venni és ezért maga elé hivatta őket. Közöttük volt egy, aki igen nagy összeggel, tízezer talentummal tartozott, s mivel nem tudott fizetni, a király megparancsolta, hogy a törvényes eljárások értelmében, mint fizetni nem tudó adóst, a

tartozás fedezeteképpen adják el feleségével, gyermekeivel és minden vagyonával együtt. A szolga leborult a király előtt és haladéért könyörgött, míg meg tudja fizetni adósságát. A király megszánta a kétségbeesett, szerencsétlen szolgát, és nemcsak haladékat adott, hanem elengedte minden tartozását.

Magadra ismersz-e az eladósodott szolga szomorú sorsában, ki könnyelműen és meggondolatlanul halmozod az adósságot; a bűnt és nem számítod, hogy eljön egyszer a számonkérés napja, amikor remegve kell majd megállanod Isten előtt? Magadra ismersz-e a szolgában, aki könyörületért és haladéért esedezik, s cserébe fogadja, hogy életének hátralevő idejét adósságainak törlesztésére, elrontott életének jóvátételére fordítja? Felismered-e a királyban, a te irgalmas és megbocsátó Atyádat, Istenedet, aki vergődésedet megszánja, felemel a porból és elengedi tartozásaidat, megbocsátja vétkeidet? Oh, hogyne ismernénk magunkra, hiszen egy egész életen át egyebet sem teszünk, mint a múltat feledve, a jövővel nem törődve élvezzük a jelennek múló gyönyöröket adó perceit és nem vesszük észre, hogy életünk mind jobban és jobban eltávolodik Istentől, embertől, igazi önmagunktól. Amikor még módunkban lett volna „fizetni“, ezzel mit sem törődünk, csak akkor eszmélünk fel, amikor Isten maga elé szólított, amikor meglátogatott. Ilyenkor kétségbeesetten, miként a példázatbeli szolga, mi is haladéért, türelemért könyörögtünk, hányszor kimondhatta volna már felettünk is Isten a szigorú parancsot „adassék el ő, felesége, gyermekei és mindene ami je van“. S hogy mégsem veszítettük el mindenünket, — bár sokszor méltán megérdemeltük volna — azt csak az utolsó mentsvárnak, a könyörületnek köszönhetjük. Mert Isten örvend, ha gyermekei feléje fordulnak, hozzá imádkoznak. Isten, amint Jézus tanította, jobban örvend egy megtért bűnösnek, mint 99 igaznak.

A szolga pedig, akinek a király tartozását elengedte, amint a királytól kijött, találkozott egy társával, aki neki csupán száz dénárral tartozott. Rátamadott és erőszakkal kényszerítette őt tartozása megfizetésére. A társa pedig hozzá hasonlóan haladékat kért, amíg tartozását megtérítheti. De a lelkiismeretlen szolga elfelejtette saját kálváriáját, hallani sem akar a haladékról, hanem börtönbe vetteti, amíg mindent megfizet neki. Magunkra ismerünk-e testvéreim ebben a kegyetlen, száanalom és lélek nélküli emberben, aki talán még tízet sem lépett azóta, hogy királyának nagy irgalmát elnyerte, de társa iránt nem ismert egy szemernyi könyörületet, s maga vetteti abba a börtönbe, amelytől őt királyának megértő jósága mentette meg. Ismerjük magunkra ebben a gonosz, lelketlen emberben, hiszen mi is hányszor tudunk a magunk számára bocsánatért esedezni Istenhez, de ha ezt tőlünk kérik, olyan könnyen és hamar meg tudjuk tagadni embertársainktól, kiváltképp ha hasznunk is származik abból. Hányszor bizonyultunk életünkben mi is ilyen lelketlen, rideg embereknek. Hányan sírnak, keseregnek, szenvednek ma is az emberi száanalom, megértés hiányában. Ismerjük magunkra ebben a méltatlan szolgában, és támadjon fel bennünk a megbocsátó szeretet érzése, ha másként nem is, de bár annak a sorsnak láttán, ami a gonosz szolgára várt. Gyakoroljuk a megbocsátó szeretetet mindenki irányában, egy percig se feledkezzünk meg arról, hogy nekünk is jól esik ha elnézik hibáinkat, megbocsátják félrelépéseinket. Ne féljünk attól, hogy lemosolyognak, gyávának, együgyűnek tartanak az emberek. Voltaire mondotta:

„Akinek kezében van a bosszúállás és megbocsát, mindenütt hősnek tartják.“ Legyünk a megbocsátásban következetesek, lássuk be: nem vagyunk sem elsők, sem utolsók, akik ezt élvezzük és gyakoroljuk.

A példázat itt még nem ér véget. Szolgatársai megbotránkoztak eljárásán, bementek a királyhoz és ezt mondta: „Gonosz szolga, minden adósságot elengedtem neked, mert könyörögtél nekem. Nem kellett volna-e neked is könyörölnöd a te szolgatársadon? És megharagudván az ő ura, átadta őt a hóhérok kezébe, mígnem megfizeti mind, amivel tartozik.“

Íme a sorsa annak a szolganak, aki a maga számára kiesengte királyától, de szolgatársa iránt kiüzte szívéből a megbocsátást, a könyörületet. És íme a mi sorsunk sem lehet más, kik csak elfogadjuk Istentől, de felebarátaink iránt nem gyakoroljuk a megbocsátást.

Gyakoroljuk egymással szemben a megbocsátást, őszintén, tiszta szívből, mert akkor nyugodt lelkiismerettel mondhatjuk el a Miatyánkot, azt a részt is belőle, ami sokszor nyugtalanokká tesz: „És bocsásd meg a mi vétkeinket, amiképpen mi is megbocsátunk azoknak, akik ellenünk vétkeztek.“ Jézus, Péternek arra a kérdésére, hogy hányszor kell az én atyámfiaimnak megbocsátanom, még hétszer is? — így válaszolt: „Nem mondom neked, hogy még hétszer is, hanem még hetvenhétszer is.“ Legyen hát ez a mindenki felé egyaránt megnyilvánuló megbocsátás aranyfedéke a mi sokat hangoztatott keresztényi életünknek, ezt gyakoroljuk mindenkiel szemben ma és mindörökké. Amen.

A TESTVÉRISÉG

Mt 7,12

Életünk beteljesedésének kerékkötői csaknem minden alkalommal az emberi gyarlóság különböző megnyilvánulásai: kicsinyesség, rögeszme, babonáság, rátartiság, erőszak, egyszóval, lelki és szellemi sötétség. S amíg ezek léteznek, addig az eszme, az igazság szenved, visszafojtva él, mint sötét pincében, árnyékban a növény, nem tud gyümölcsöt hozni. De örök törvény, hogy a Föld forog, s ami reggel árnyékban volt, arra a nap éltető sugarai hullanak délután. Nincs mindig árnyék, sötétség — meleg, éltető napsugár, fény, világosság is van.

Így volt és van ez a vallás világában is. A hit és vallás igazságai sokáig, mint bűvópatak éltek a maguk földalatti, árnyékos, visszafojtott életüket. Sok évszázad után az árnyék helyét napfény, a sötétség helyét világosság foglalta el. A názáreti Jézus élete és tanításai jelentették a világosságot a vallásban. S mintha csoda történt volna, megváltozott minden, egy új vallásos világ vette kezdetét, hogy új utakon nagyobb horderővel szolgálja Istent és az embert. Ennek az új vallásosságnak lényegét hittanilag Isten atyasága, erkölcsileg pedig az ember testvérisége

jelentette. Ennek legszebb összefoglalója a jézusi arany szabály: „Amit akartok azért, hogy az emberek titeket cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal.“ Allítom ezt azért, mert a keresztény vallás nem csupán a különböző hittételek összessége, hanem a hitélet valósága is, mely alkalmassá teszi arra, hogy az ember önmagát tökéletesítse. A keresztény vallás nem csupán szószékről hirdetett szép szavak összessége, ezek meghallgatása, de sokkal inkább a megélt, a tettekben bizonyított, cselekvő vallásosság, életgyakorlat, melynek eredménye a megváltozott, jobbá, igazabbá váló emberi élet.

Mindez nem csak gondolati, vagy elvi fogalom, hanem élő valóság. Minden embert bánt, ha igazságtalanság, méltánytalanság, sértés, gúny, közöny vagy megalázás éri. Bántja, ha jóindulatú törekvéseit, lelkiismeretes, odaadó ügybuzgóságát nem értékelik, ha kenyér helyett kővel dobnak vissza, ha jóságát, szeretetét, segítségét természetesnek veszik, de soha nem viszonzják, bajaiban, nehézségeiben, betegségében, szükségéi között elfordulnak tőle. Jézus szavai ezeket hivatottak orvosolni, megelőzni: „Amit akartok . . .“

Az ember közösségi lény. Ennek értelmében unitárius vallásunk sarkalatos tételeként mi is valljuk, hogy egymásra vagyunk utalva, egymás nélkül nem tudunk megélni. Már a Biblia első lapjain találkozunk ezzel a felismeréssel: „Nem jó az embernek egyedül lenni“. Régi igazság ez, de új és örökérvényű értelmezést Jézus adott neki, amidőn a szeretet melegágyába fektette, s az ember és ember közötti kapcsolat legfelsőbb meghatározójává tette. Mert csak az az emberi kapcsolat életképes, boldogító és áldásos, melyet a szeretet aranyzárai kapcsolnak össze. Csak abból fakad öröm, mosoly, boldogság, amit a szeretet érzése táplál. Csak ott van békesség, megértés, megbocsátás ember és ember között, ahol a szeretet az élet legfőbb törvénye. Csak ott testvér ember az emberrel, ahol a szeretet uralkodik. Mert a szeretet erő, hatalom, mely egyedül képes összefogni az emberiséget, megtartani, biztosítani a boldogabb jövődőt. Minden embernek Istentől kapott elsőrendű kötelessége, hogy a mellette levőben ne csak embert, ne is csupán csak felebarátot, hanem testvért lásson és érezzen, aki egyenlő vele, akinél ő nem nagyobb, és nem kisebb, mert amint Pál apostol tanítja, Isten egy vérből teremtette az emberiséget, akinek ő egyformán szerető, gondviselő Atyja. Nincs talán az emberiség egész szókészletében szebb szó a testvériség fogalmánál.

Ami csak szép, nemes, igaz, jó érzés és gondolat létezik ezen a földön, az mind megtalálható eben az egy szóban „testvér“. Amikor ezt valaki felé kimondjuk, kifejezzük vele azt, hogy egy test és egy vér vagyunk vele, egyformák, egyenlők, mert mindannyian emberek, Isten teremtményeiként élünk a földön.

Ezeknek ismeretében felfokozódik az arany szabály mondanivalója, értelme meggondolkoztatóbbá válik. Mert ha az ember emberrel testvér, ha nincs különbség köztünk teremtettségi mivoltunkban, akkor az egymás iránti tisztelet, felelősség, jóindulat és szeretet követelményeinek kötelességei is felfokozódnak. A kérdés így tevődik fel: mit várok el embertársaimtól, aki testvér velem?

Csakis azt, hogy velem való testvériségét igazolja. Joggal várom el tőle, hogy tisztelje bennem az embert, tartsa tiszteletben emberi méltóságomat, legyen megértő, legyen hozzám jóindulattal, legyen

a támaszom, nehézségeim között, legyen előzékeny, gyöngéd, becsületes, igazságos és szeressen, a szó igaz értelmében testvér velem. Meggyőződés, hogy ezt minden ember joggal várja el a másiktól. Annak azonban, hogy ezt az egyik ember a másiktól megkapja, igen komoly feltétele van. Az első lépést nekem kell megtennem. Először én kell, hogy tiszteljem, becsüljem embertársamat, nekem kell először megbocsátanom, nekem kell jót tennem, segítenem rajta, támogassam, biztassam, nehézségeiben részt vállalnom, vigasztalnom, nekem kell először szeretnem őt, hogy mindez áldásként visszahulljon rám. Abban a meglatásban van Jézus tanításának a nagyszerűsége, kiemelkedő értéke, hogy semmit sem várhatunk embertársainktól addig, amíg mi nem teszünk valamit értük. De nem is lehet másképp. A napnál is világosabb: ha azt akarom, hogy embertársammal békességben éljek, ha elvárom tőle, hogy testvéri arcát mutassa nekem, akkor nem rázhatom fenyegető öklömet feléje, de sokkal inkább meleg baráti jobbot kell nyújtanom.

— Akarod-e, hogy az emberek megértőek legyenek irántad? Erről tégy bizonyosságot életed minden órájában, valahányszor sértés vagy bánatódás ér. Lásd be, te is sokszor megbántottál mást, s jól esett, ha bosszú helyett simogatást kaptál cserébe.

— Akarod-e, hogy tiszteljenek az emberek? Először te tiszteld embertársaidat.

— Akarod-e, hogy jót tegyenek veled? Először te tégy jót azokkal.

— Akarod-e, hogy igazságosak legyenek irántad? Először te járj el velük igazságosan.

— Akarod-e, hogy támogassanak, segítsenek, bátorítsanak, osztozzanak nehézségeidben? Te is így cselekedj velük, valahányszor szükségük van rád. Ha azt akarod, hogy szeressenek, becsüljenek az emberek, akkor először neked kell mindezekről bizonyosságot tenned. Ne feledd el: „jó-tett helyébe jót várj“.

Egy alkalommal megkérdezték Lincoln Ábrahámától, hogy miért nem vállalt közösséget egyetlen keresztény felekezettel sem. Lincoln erre így válaszolt: „Bánt a különböző hitvallások milyensége és az ebből fakadó bujtogatások. De ha majd lesz egy egyház, amely híveitől csak szeretetet vár, s oltárára csak a szeretet nagy parancsolatát tűzi, akkor én abban a pillanatban teljes szívvel, teljes lélekkel, minden erőmmel és igyekezetemmel tagja leszek annak az egyháznak.“ Jézus is ezt kéri tőlünk, hogy annak a lelki közösségnek legyünk a tagjai, amelynek törvénye: a szeretet, elve pedig a testvériség. Úgy éljünk hát, hogy általunk is erősödjék az emberek testvérisége s megvalósuljon a szeretet közössége. Istenországa. Ámen.

BIBLIAI FOGALMAK

ALÁZATOSSÁG

Mik 6,8 Ember, megmondta neked, hogy mi a jó, és hogy mit kíván tőled az Úr! Azt, hogy élj törvény szerint, törekedj szeretetre, és légy alázatos Istennel szemben.

- ApCsel 20,19 Szolgáltam az Úrnak teljes alázatossággal.
 Fil 2,3 Semmit ne tegyetek önzésből, se hiú dicsőségvágyból, hanem alázattal különbnek tartásotok egymást magatoknál.
 Zsolt 25,9 Az alázatosakat igazságosan vezeti és az ő útjára tanítja.
 Ézs 57,15 Magasságban és szentségben lakom, de a megtörttel és alázatos lelkűvel is.
 Mt 18,4 Aki tehát megalázza magát, mint ez a kisgyermek, az a nagyobb a mennyek országában.
 Lk 18,14 Mert mindenki, aki felmagasztalja magát, megaláztatik, aki pedig megalázza magát, felmagasztaltatik.
 Péld 29,23 Megalázza kevélysége az embert, az alázatos lelkűt pedig tisztelet övezi.
 Péld 11,2 Ha jön a kevélység, jön a szégyen is, a szerénységgel pedig bölcsesség jár együtt.
 Péld 22,4 Az alázatnak és az Úr félelmének a jutalma gazdagság, dicsőség és élet.

BIZALOM

- Zsolt 18,3 Az Úr az én kőszálam, váram és megmentőm, Istenem, kősziklám, nála keresek oltalmat.
 Péld 3,5 Bízzál az Úrban teljes szívből.
 Zsolt 22,5 Benned bíztak őseink, bíztak, és megmentetted őket.
 Zsolt 37,5 Hagyd az Úrra utadat, bízzál benne, mert ő munkálkodik.
 Zsolt 40,5 Boldog ember az, aki az Úrba veti bizodalma.
 Ézs 40,31 De akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak és nem lankadnak el, járnak, és nem fáradnak el.
 Jer 17,7 De áldott az a férfi, aki az Úrban bíz, akinek az Úr a bizodalma.

ÉLET

- 5Móz 30,19 Előtökbe adtam az életet és halált... Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is!
 Zsolt 27,1 Életemnek ereje az Úr.
 Jón 2,7 De te kiemelted életemet a sírból, ó, Uram, Istenem!
 5Móz 30,6 Szeretni fogod Istened, az Urat teljes szívedből és teljes lelkedből, és élni fogsz.
 Ám 5,4 Engem keressetek, és éltek!
 Lk 10,28 Tedd ezt és élni fogsz!
 Mt 7,14 Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz.
 Gal 5,25 Ha a Lélek által élünk, akkor éljünk is a Lélek szerint.
 1Jn 3,14 Mi tudjuk, hogy átmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük testvéreinket.
 Róm 6,4 Új életben járjunk.

- Péld 4,23 Minden féltve őrzött dolognál jobban óvd szívedet, mert onnan indul ki az élet.
 Péld 21,21 Aki igazságra és hűségre törekszik, életet... talál.
 Péld 12,27 Az igazság ösvényén élet van.
 Jn 10,10 Én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek.
 Jn 14,19 Én élek, és ti is élni fogtok.
 Mt 19,17 Ha pedig be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsolatokat.
 Jn 5,40 És mégsem akartok hozzám jönni, hogy életetek legyen.
 Jn 14,6 Én vagyok... az élet.

ÖRÖK ÉLET

- Jn 10,28 Én örök életet adok nekik, és nem vesznek el soha.
 Jn 2,25 Az az ígélet pedig, amelyet ő maga ígért nekünk, az örök élet.
 Jn 17,3 Az örök élet pedig azt jelenti, hogy ismernek téged, az egyedül igaz Istent.
 Jn 6,68 Uram, kihez mehetnénk? Örök élet beszéde van nálad.
 Jn 12,50 Én pedig tudom, hogy az ő parancsolata örök élet.
 Jn, 6,63 Azok a beszédek, amelyeket én szoltam nektek, Lélek és élet.
 Jn 3,15 Aki hisz, annak örök élete legyen őbenne.
 Jn 5,24 Aki hallja az én ígéletet, és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van.
 Mk 10,17 Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?
 1Jn 2,17 Aki Isten akaratát cselekszi, az megmarad örökké.
 Gal 6,8 Aki pedig a Léleknek vet, a Lélekből fog aratni örök életet.
 Jn 12,24 Ha a búzaszem nem esik a földbe, és nem hal meg, egy-maga marad; de ha meghal, sokszoros termést hoz.

ESZMÉK, GONDOLATOK

Mint ismeretlen és névtelen jön hozzánk, úgy, ahogy a tenger partján azokhoz az emberekhez, akik akkor még nem tudták, hogy ki ő. Ugyanazt a szót mondja: kövess engem! és azok elé a feladatok elé állít bennünket, amelyeket a mi időnkben akar megoldani. (...) És azoknak, akik (...) engedelmesek a vele való közösségben, békében, munkában, harcokban és szenvedésekben átélhetik és kibeszélhetetlen titokként megtapasztalják, hogy ki ő (A. Schweitzer).

*

A kereszténységnek arra van szüksége, hogy teljesen áthassa Jézus szelleme és igazi küldetésének megfelelően, a belső elmélkedés és a szeretet élő vallásává magasztosuljon. (A. Schweitzer).

*

A kísértés elkerülhetetlen. Felmentést alóla senki sem kaphat. Ámde mindenki védekezhetik ellene imádsággal és Isten segítségül hívásával (Luther Márton).

*

Nincs az egész Szentírásban világosabb és nyilvánvalóbb tudomány, mint az egy Istenről szóló tudomány (Dávid Ferenc).

*

Elég a mi üdvösségünk útjának megkereséséhez a próféták, evangélisták és az apostolok írása. Gyönyörűséges és mennyei étel az evangélium a hívek szívében, melyhez ha valaki hozzátesz valamit, mindjárt méreggá válik (Dávid Ferenc).

*

Cselekedetünkben a jó emberség és igazság látható legyen (Dávid Ferenc).

*

Nem az ismeret mennyisége, hanem minősége határozza meg a szellem méltóságát (E. V. Channing).

*

Ne bántson az, hogy az emberek nem ismernek, inkább bánkódhatsz azért, hogy te nem ismered az embereket (Konfuciusz)

*

A madárnak és a melegnek szárnya van és szabadsága, az embernek pedig egyetlen szülőföldje és sok kötelessége (Tamási Áron).

*

Az igazság nagy szó [...], amíg csak az ember szelleme ég, szívének hangosabban kell dobognia, valahányszor az igazságról van szó (Hegel).

*

A könyv is Élet, és él, mint az ember — így él: emberben könyv s a könyvben az Ember (Tóth Árpád).

*

Ne félj egy embertől is, legyen az magasabb vagy alsóbb rangú, gazdag vagy szegény, tudós vagy tudatlan. Tisztelj és szeress minden embert, de félni ne félj egytől se (E. V. Channing).

*

A szeretet tisztább ismerettel jár, az ismeret pedig mélyebb szeretettel (Shakespeare).

*

A szeretet mozgat napot és minden csillagot (Dante).

*

Egyedül az emberi lény született csak barátságra (Erasmus).

*

Semmire sem vagyunk jók, ha csak magunknak vagyunk jók. (Voltaire).

*

Mi dolgunk a világon? küzdeni / Erőnk szerint a legnemesbékért (Vörösmarty Mihály).

*

Semmi sem nagy, ha nem becsületes (Cicero).

*

Minden ember egyenlő és nincs szükség közvetítésre köztünk és a jó Isten között (Thomas Mann).

Egyházi Képviselő Tanács

március 20-án tartotta I. évnegyedi gyűlését. Jelentés hangzott el az előző ülés óta elnökiileg elintézett ügyekről, bemutatásra kerültek az állandó bizottságok üléseiről felvett jegyzőkönyvek; E. K. Tanács tudomásul vette a Főtanács jegyzőkönyvét és intézkedett a főtanácsi határozatok végrehajtásáról. E. K. Tanács foglalkozott a lelkészképzéssel és lelkésztovábbképzéssel kapcsolatos ügyekkel. Végül jóváhagyta az egyházi központ, a Nyugdíjpénztár, az egyházkörök és az egyházközségek elmúlt évi zárszámadásait és a f. évi költségvetéseit.

Lelkészi értekezletek

Egyházköreinkben az I. évnegyedi lelkészi értekezleteket március 5. és 18. között tartották Kolozsvár-Napocán, Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen és Sepsiszentgyörgyön. A közérdekű értekeztet előadásának címe: „Az 1986—1990-es ötéves terv, a Szocialista Romániának a fejlődésben levő állam stádiumából a közepesen fejlett állam stádiumába való áttérése ötéves terve.“ A teológiai értekezteten dr. Erdő János főjegyző tartott előadást „Az Unitárius Egyház szervezetének és alkotmányának kialakulása 1566—1629“ címen. Felolvasásra került még a Missziói Bizottság jelentése az Egyház 1984. évi szolgálatáról.

Az értekezletekkel kapcsolatos istentiszteleten Kolozsváron Székely Gergely mézskői, Marosvásárhelyen Balázs Sándor székelykáli, Székelyudvarhelyen Katona Dénes székelyderzsi és Sepsiszentgyörgyön Vass Mózes kőhalom-homoródi lelkész végezte a szószéki szolgálatot. A szolgálatok kiértékelésére a következő nap, a folytatólagosan tartott gyűlésen került sor.

Az I. negyedévi értekezleteken az egyházi központot dr. Erdő János főjegyző és András György előadótanácsos képviselték.

Lelkésznevelés

Az I. félévi vizsgákat a Teológiai Intézetben január 6 és február 6. között tartották meg.

Szakvizsgát tett Bartha Alpár IV. éves hallgató február 19—20-án.

Hiterősítő csendes napokat február 10—11. napjain tartották a Teológiai Intézetben. A meghívott előadók a következő témákról tartottak előadást: Bálint B. Ferenc désfalvi lelkész „A lelkészi hivatás szépségei és nehézségei“, Fekete Dezső árkosi lelkész „A lelkész munkatársai a gyülekezet építésében“, Dimény András vargyasi lelkész „A lelkészi család szerepe a gyülekezet életében“. Az Intézet valamennyi hall-